

N:o 13.

Ank. till Riksd. kansli den 10 maj 1907, kl. 11 f. m.

Memorial, angående ändringar i bankoreglementet.

Sedan bankoutskottet numera genomgått det för riksbanken gällande reglemente, har utskottet, utöfver däri redan förut af Riksdagen beslutade ändringar, ej funnit anledning att i reglementet föreslå andra ändringar än som föranledas af följande fråga.

Uti den öfverenskommelse emellan svenska staten samt Luossavaara—Kiirunavaara Aktiebolag, Aktiebolaget Gellivare malmfält och Trafikaktiebolaget Grängesberg—Oxelösund, som blifvit af Riksdagens båda kamrar godkänd, hafva intagits bestämmelser angående nedsättande hos riksbanken såsom i taka händer af vissa handlingar; och för att riksbanken må kunna fullgöra hvad i berörda hänseende skulle åligga densamma, synes nödigt att med anledning häraf göra någon ändring af bankoreglementet.

I sådant afseende får utskottet, som har infordrat förslag till bestämmelser i ämnet från fullmäktige i riksbanken, i öfverensstämmelse med detta förslag, hemställa,

att Riksdagen må besluta, att nedan nämnda paragrafer i bankoreglementet skola erhålla följande ändrade lydelse.

(Nuvarande lydelse.)

(Föreslagen lydelse.)

§ 20 mom. 9.

§ 20 mom. 9.

Om förvarande för statens verk af värdepapper

Om förvarande för statens verk af värdepapper

(Nuvarande lydelse.)

eller af gods under försegling äga fullmäktige med vederbörande myndighet träffa särskild öfverenskommelse, och må härvid deposition kunna mot nedsatt afgift eller utan afgift mottagas.

Bestämmelser angående förvarande i riksbanken af postsparbanken tillhöriga obligationer och värdepapper äro meddelade i § 51 här nedan.

(Föreslagen lydelse.)

eller af gods under försegling äga fullmäktige med vederbörande myndighet träffa särskild öfverenskommelse, och må härvid deposition kunna mot nedsatt afgift eller utan afgift mottagas.

Bestämmelser angående förvarande i riksbanken af postsparbanken tillhöriga obligationer och värdepapper samt om förvarande m. m. af handlingar enligt öfverenskommelse mellan svenska staten, å ena, samt Luossayaara-Kiirunavaara Aktiebolag m. fl., å andra sidan, angående viss grufegendom m. m. äro meddelade i § 51 här nedan.

§ 51 mom. 2.

Mom. 2. Enligt kungl. förordningen angående en postsparbank för riket äga fullmäktige att inom sig utse en fullmäktig att vara ledamot i postsparbankens styrelse; att låta för postsparbankens räkning i riksbanken förvara de postsparbanken tillhöriga obligationer och andra värdehandlingar mot den ersättning till riksbanken, som af fullmäktige bestämmes, samt att på framställning af postsparban-

§ 51 mom. 2.

Mom. 2. Enligt kungl. förordningen angående en postsparbank för riket äga fullmäktige att inom sig utse en fullmäktig att vara ledamot i postsparbankens styrelse; att låta för postsparbankens räkning i riksbanken förvara de postsparbanken tillhöriga obligationer och andra värdehandlingar mot den ersättning till riksbanken, som af fullmäktige bestämmes, samt att på framställning af postsparban-

(Nuvarande lydelse.)

kens styrelse föranstalta om försäljning eller pantsättning af postsparbankens värdehandlingar till det belopp, styrelsen finner nödigt.

(Föreslagen lydelse.)

kens styrelse föranstalta om försäljning eller pantsättning af postsparbankens värdehandlingar till det belopp, styrelsen finner nödigt.

På grund af den af 1907 års Riksdag godkända öfverenskommelsen emellan svenska staten, å ena, samt Luossavaara-Kiirunavaara Aktiebolag, Aktiebolaget Gellivare malmfält och Trafikaktiebolaget Grängesberg-Oxelösund, å andra sidan, angående viss grufegendom m. m., äga fullmäktige att mottaga och utan afgift förvara samt i enlighet med nämnda öfverenskommelse förvalta däri afsedda handlingar.

Stockholm den 10 maj 1907.

På bankoutskottets vägnar:

JOHN RETTIG.

Reservation

af herr *Palme*, som anført följande:

»Under öfverläggning inom utskottet angående ny lönestat för riksbanken har förslag väckts, att till extra ordinarie tjänsteman i riks-

banken jämväl *kvinn*a må kunna antagas, och har utskottet med anledning häraf hos fullmäktige i riksbanken anhållit, att de ville till utskottet afgifva yttrande, om och i hvilken omfattning *kvinn*a skulle kunna användas i riksbankens tjänst antingen endast såsom extra ordinarie eller jämväl såsom ordinarie, och, i senare fall, om särskild löneskala för kvinnliga ordinarie tjänstemän borde upprättas.

Till följd häraf hafva fullmäktige i skrifvelse till utskottet anfört följande:

»Den nu af utskottet väckta frågan om kvinnas anställning i riksbanken har tidigare varit föremål för behandling inom såväl utskottet som Riksdagen.

Vid 1887 års riksdag väcktes inom Andra Kammaren en motion i syfte att vidga kvinnans verksamhetsområde därhän, att rättighet lämnades ogift *kvinn*a till inträde jämväl i riksbankens tjänst. Till stöd härför åberopades hufvudsakligen två skäl, det ena, att de enskilda bankerna funnit med sin fördel förenligt att låta en del göromål vid bankkontoren verkställas af kvinnliga biträden samt att erfarenheten härvid ådagalagt kvinnornas fulla likställighet med männen i plikttröhet, noggrannhet och arbetsduglighet, och det andra, att den medelaflöning, som tillkom riksbankens tjänstemän och betjante, genom användande af *kvinn*or borde kunna något nedsättas.

I yttrande häröfver erkände fullmäktige, att kvinnornas arbete i enskilda penninginrättningars tjänst hittills i det hela visat goda resultat. Detta arbete syntes dock i allmänhet hafva omfattat endast en del göromål. Fullmäktige medgafvo äfven, att inom riksbanken vissa göromål skulle kunna anförtros åt *kvinn*or, men vid frågans bedömande borde icke förbises, i hvad mån ett ovillkorligt medgifvande till anställning för *kvinn*or i riksbankens tjänst kan anses innefatta full befodringsrätt för dem. Tjänstebefattningarna inom riksbanken äro icke så strängt afsöndrade från hvarandra, att ej täta omflyttningar måste förekomma, och för tjänstgöringen inom de högsta graderna var det, enligt fullmäktiges åsikt, af vikt, att den tjänstgörande är någorlunda förtrogen med organisationen och göromålen i deras helhet.

Beträffande det andra i motionen anförda skälet kunde fullmäktige ej finna att, såvidt ej en *mängd* första gradens tjänster skulle besättas med *kvinn*or, någon nämvärd reduktion af medelsiffran skulle vinnas.

Med afseende å aflöningens knapphet och frånvaron för kvinnorna af grundad förhoppning om att blifva till högre grader befodrade, kunde fullmäktige för öfrigt ej antaga, att *kvinn*or med full kompetens till anställning i bankens tjänst skulle finna med sitt intresse förenligt

att underkasta sig tjänstgöring såsom extra ordinarie i riksbanken. Och med hänsyn äfven därtill, att något behof ej syntes finnas att utvidga kretsen af dem, som söka inträde i riksbanken, ansågo fullmäktige sig icke äga skäl att tillstyrka bifall till motionen.

Två af fullmäktige voro dock af annan mening, i det de af anförda skäl ansågo, att fullmäktige saknat giltig anledning att afstyrka bifall.

Utskottet fann sig icke för det då varande böra föreslå Riksdagen någon åtgärd, och i öfverensstämmelse därmed blef äfven Riksdagens beslut. Men utskottet anmodade fullmäktige att inkomma med yttrande, huruvida ett berättigande för riksbankens styrelse att under samma villkor, som då voro för vinnande af anställning i riksbankens tjänst bestämda, kunna antaga kvinna såsom extra ordinarie tjänstebitråde i riksbankens *afdelningskontor* skulle finnas lämpligt och att i så fall afgifva förslag till ändringar i bankoreglementet som för detta ändamål kunde finnas påkallade.

Till fullgörande af detta uppdrag infordrade fullmäktige yttrande i ämnet från afdelningskontorens styrelser. Tre af dessa tillstyrkte förslaget om kvinnans antagande till extra biträde vid afdelningskontoren, en af styrelserna, nämligen den i Visby, under framhållande att styrelsen, till följd däraf att den icke kunnat erhålla biträde af någon lämplig och pålitlig man, till extra biträde tillfälligtvis antagit en kvinna, hvilken berömligt skött henne ålagda arbeten. Styrelserna vid de öfriga afdelningskontoren funno däremot förslaget hvarken lämpligt eller nyttigt. Det uttalades, att vid afdelningskontor kvinnor endast i undantagsfall kunde erhålla lämplig sysselsättning. Dessutom voro de ordinarie tjänsterna ofta så ansträngande, att kvinnorna svårigen skulle kunna under en längre tid sköta dem. Befordringsutsikterna voro således för kvinnorna små. Men de extra ordinarie tjänsterna hade hittills haft sin betydelse till utbildande af dugliga tjänstemän i ordinarie grader. Denna betydelse skulle nu betydligt inskränkas, och svårighet skulle uppstå att vid fall af behof erhålla vikarier till ordinarie tjänster. Äfven kunde befaras att till men för göromålets skötande ombyte af extra ordinarie tjänstebiträden oftare skulle förekomma. Då för öfrigt blott ett fåtal kvinnor skulle kunna blifva anställda, var det för kvinnorna själfva föga att vinna af den ifrågasatta ändringen.

För egen del erinrade fullmäktige i skrifvelse af den 26 januari 1888 hufvudsakligen om de af fullmäktige 1887 anförda skälen samt framhöllo nödvändigheten af vissa organisatoriska förändringar, därest kvinnorna med fördel skola kunna användas i riksbankens tjänst. Be-
träffande särskildt kvinnornas anställning såsom extra ordinarie biträ-

den vid afdelningskontoren, ansågo fullmäktige, att de styrelser, som afstyrkt förslaget, därför anført giltiga grunder, hvadan detsamma under då varande anordning af kontoren och deras personal icke borde till någon åtgärd föranleda.

Fullmäktige ansågo sig således för det dåvarande böra afstycka förslaget. Dock framhöll i en reservation tre utaf fullmäktige icke blott möjligheten utan ock fördelarna af kvinnans anställning i riksbankens tjänst, och uttalades af dessa fullmäktige, att de för sin del skulle hafva önskat, att fullmäktige i sitt utlåtande intagit en mindre afböjande hållning till frågan.

Något uttalande till Riksdagen i anledning af fullmäktiges utlåtande framkom icke, och frågan har därefter icke varit på tal inom Riksdagen.

Det lärer nog ej kunna förnekas, att under den tid af nära tjuogo år, som förflutit sedan frågan om kvinnors anställning i riksbanken sålunda afhandlades, uppfattningen om lämpligheten där af mycket ändrat sig. Den stora användning i den enskilda affärsverksamheten, som kvinnan sedan dess vunnit, har härtill helt naturligt bidragit. Med ännu större skäl än förut kunna fullmäktige därför antaga, att en del riksbanksgöromål, särskildt inom hufvudkontoret, skola kunna utföras fullt lika väl af kvinnor som af män. Men frågan om kvinnans anställning i en organisation, sådan som riksbankens med dess olika tjänste- och lönegrader, är dock af skäl, som tidigare af fullmäktige anförts, ej så enkel som den vid ett första betraktande vill synas. Vid en ändring af hittills gällande praxis i fråga om tjänstemäns anställande i riksbanken därhän, att jämväl kvinnor må vinna inträde, är det därför af vikt att tillse, att icke några olägenheter för bankens administration där af uppkomma. Enligt fullmäktiges åsikt finnes ej i nuvarande bestämmelser något hinder att antaga kvinna till extra ordinarie tjänsteman i riksbanken. Om så sker, uppställer sig därefter ganska snart och själfmant frågan om de kvinnliga biträdenas befordringsrätt och befordringstur. Fullmäktige lära då ej underlåta att föreslå nödiga bestämmelser, men fullmäktige skola då bättre kunna öfverskåda verkningarna af en utsträckt rätt för kvinnan att vinna anställning i banken och därmed äfven äga större möjlighet att afgifva ett tillfredsställande förslag.

Af dessa skäl hafva fullmäktige ansett sig icke för närvarande kunna i vidsträcktare mån, än nu skett yttra sig i det till fullmäktige hänvisade ämnet.

Från denna af utskottets flertal omfattande mening var fullmäktiges ordförande skiljaktig och hade till fullmäktiges protokoll i ärendet ett så lydande anförande:

»Hittills har, med ett par i förevarande hänseende tämligen betydelselösa undantag, ej någon kvinna blifvit till extra ordinarie eller ordinarie tjänst i riksbanken antagen; och mig veterligen har i öfrigt dylik tjänst ej ens blifvit af någon kvinna sökt. Ehuru gällande reglemente för riksbankens styrelse och förvaltning ej innehåller uttryckligt förbud att i riksbanken använda kvinnliga biträden, är sådant dock ej, såvidt jag kunnat finna, någonstades medgifvet; och den omständigheten att, under det en mängd kvinnor sökt och vunnit anställning vid privatbankerna, ingen enda, utom i ofvannämnda undantagsfall, ens gjort försök att blifva i riksbanken använd, synes mig ådagalägga, att man allmänt uppfattat de i detta hänseende gällande stadganden så, som vore alla tjänster i riksbanken endast åt män förbehållna.

Erfarenheten i privatbankerna har emellertid otvetydigt ådagalagt, att åtskilliga af de vid dessa banker förekommande göromål kunna utföras af kvinnor lika väl som af män. Enahanda och därmed likartade göromål förekomma i stor utsträckning i riksbanken, och det synes mig därför uppenbart, att många af de åligganden, som nu därstädes utföras af extra ordinarie tjänstemän samt ordinarie tjänstemän åtminstone i de lägre lönegraderna, äro af den beskaffenhet, att de ganska väl skulle kunna anförtros åt kvinnor med därför erforderliga egenskaper.

Fullgiltiga skäl synas mig därför förefinnas, ej minst i riksbankens eget intresse, att försöka använda jämväl kvinnliga biträden.

Öfriga herrar fullmäktige hafva uttalat såsom sin åsikt, att något hinder i nuvarande bestämmelser ej mötte att i riksbanken till extra ordinarie tjänsteman antaga kvinna, hvaraf väl äfven skulle följa, att samma bestämmelser ej heller lade hinder i vägen för kvinnas befordran till ordinarie tjänst.

För min del anser jag härom gällande stadganden vara åtminstone så otydliga, att, om ej ett uttryckligt tillkännagifvande af kvinnas kompetens härutinnan på ett eller annat sätt göres, det föga lär vara att förvänta, att kvinnliga sökande till tjänster i riksbanken erhållas, utan komma, i saknad af sådant tillkännagifvande, tjänstebefattningarna i riksbanken antagligen att faktiskt blifva, fortfarande såsom hittills, anförtrodda uteslutande åt män.

Om man därför, såsom jag för min del anser tillrådigt, verkligen vill öppna detta verksamhetsfält för kvinnan, synes mig första erforderliga åtgärden böra vara att offentligen tillkännagifva, att till extra ordinarie tjänsteman i riksbanken äfven kvinna kan antagas. Ett sådant tillkännagifvande torde lämpligen kunna ske därigenom, att i § 69 af gällande reglemente intages uttrycklig föreskrift därom, att till extra

ordinarie tjänsteman i något af riksbankens kontor kan antagas jämväl kvinna, som uppfyller de i samma paragraf stadgade kompetensvillkor.

Af en sådan föreskrift torde sedan utan vidare följa, att en kvinnlig extra ordinarie tjänsteman, som visat sig duglig och plikttrogen och i öfrigt är i besittning af erforderliga egenskaper, skulle kunna till ordinarie tjänst befordras.

Det beror ju alltid i det särskilda fallet på fullmäktige att pröfva, huruvida sådana förhållanden äro för handen, att en dylik befordran må vara med riksbankens fördel förenlig.

Då det emellertid lärer komma att dröja några år, innan befordran till ordinarie tjänst för kvinnlig extra ordinarie tjänsteman kan ifrågakomma, synes mig, äfven om skillnad i löneförmåner för kvinnlig tjänsteman, som utför samma arbete som manlig, skulle kunna och böra äga rum, det åtminstone för närvarande, och innan man vunnit erfarenhet om värdet af det kvinnliga arbetet, ej vara skäl att uppställa någon särskild löneskala för kvinnliga ordinarie tjänstemän.»

Då detta ärende sedermera ånyo förekom till behandling inom utskottet, fann utskottet, under anslutning till hvad fullmäktiges flertal yttrat, det väckta förslaget ej föranleda någon åtgärd.

I anslutning emellertid till hvad ordföranden bland fullmäktige, justitierådet Skarin anført och då jag i likhet med honom håller före, att det, med hänsyn till lydelsen af § 69 i reglementet, måste anses ovisst, om kvinnliga biträden kunna antagas eller icke, anser jag det önskvärdt, att sagda paragraf i sådant afseende förtydligas.

Då majoriteten bland fullmäktige icke ställt sig alldeles afvisande gentemot tanken att i riksbankens tjänst anställa jämväl kvinnor, och då erfarenheten från dels en stor mängd andra jämförliga inrättningar, banker, försäkringsbolag o. s. v. dels olika statsinstitutioner såsom post och telegraf m. fl. ger vid handen, att kvinnlig arbetskraft inom sådana inrättningar kan med stor fördel användas, så vill jag hemställa, att till reglementets § 69 göres ett tillägg i syfte att sätta fullmäktige i tillfälle att i riksbankens tjänst antaga jämväl kvinnor.

Detta förslag torde så mycket mindre böra från Riksdagens sida möta hinder, som Riksdagen nyligen antagit såsom hvilande en grundlagsförändring, gående ut på en väsentlig ökning af de hittills för kvinna öppnade arbetsfälten i statens tjänst.

Jag har åtnöjt mig med att för tillfället yrka ifrågavarande tillägg till § 69, som afhandlar extra ordinarie tjänstemäns antagande. Jag är icke blind för, att, om sagda paragraf en gång i nu föreslaget syfte blifvit

ändrad, detta leder till nödvändigheten att i sinom tid taga under ompröfning att öppna tillträde för kvinna till jämväl befattningar på stat. Men då extra-ordinarie-tiden plägar räcka öfver 8 år, finnes god tid att, sedan någon erfarenhet vunnits, afgöra, om, och i så fall under hvilka betingelser, kvinna må befordras till befattning på stat. Mig synes emellertid att, om erfarenheten ger vid handen, att kvinnligt extra ordinarie kontorsbiträde med fördel för banken bör kunna uppflyttas på stat, detta icke må äga rum till befordran i de för den manliga personalen stadgade fyra tjänstegraderna; utan synes mig exempelvis två, särskildt för kvinnor afsedda tjänstegrader böra inrättas, å hvilka lönerna afpassas efter de löneskalor, som för annan kvinnlig personal i statens tjänst äro stadgade.

Med anledning af hvad jag nu anfört tillåter jag mig hemställa, att till § 69 tillägges föreskrift därom att till extra ordinarie biträde i något af riksbankens kontor kan antagas jämväl kvinna, som uppfyller de i samma paragraf stadgade kompetensvillkor, så att paragrafen erhåller följande lydelse:

(Nuvarande lydelse:)

§ 69.

Till extra ordinarie tjänsteman i något af riksbankens kontor kan den antagas, som

a) undergått godkänd afgangsexamen från högre allmänt läroverk; eller

b) aflagt godkänd real-skolexamen samt därefter genomgått nöjaktig kurs i handelsinstitut, handelskola eller därmed jämförlig bildningsanstalt; eller ock

c) på annat sätt ådaga-lagt erforderligakunskaper för riksbankens tjänst.

(Föreslagen lydelse:)

§ 69.

Till extra ordinarie tjänsteman i något af riksbankens kontor kan den antagas, som

a) undergått godkänd afgangsexamen från högre allmänt läroverk; eller

b) aflagt godkänd real-skolexamen samt därefter genomgått nöjaktig kurs i handelsinstitut, handelskola eller därmed jämförlig bildningsanstalt; eller ock

c) på annat sätt ådaga-lagt erforderligakunskaper för riksbankens tjänst.

Såsom extra ordinarie biträde vid riksbankens kontor må kunna antagas jämväl kvinna, som uppfyller här stadgade kompetensvillkor.